

# Het delict als maatstaf

| Methodiek voor werken in gedwongen kader |

*Anneke Menger*

*Lous Krechtig*



Begeleidingscommissie:

*Mw. A. Andreas*  
Beleidsmedewerker, Reclassering Nederland

*Mw. Mr. M. Boone*  
Universitair docent aan het Willem Pompe Instituut van de Universiteit Utrecht

*Mw. Drs. J. Bosker*  
Beleidsmedewerker, Reclassering Nederland

*Drs. H.P. Friele*  
Hoofd Beleid, Reclassering Nederland

*L.J. Jagt*  
Ex-docent en publicist theorieën en methoden van het maatschappelijk werk

*Prof. dr. G. van der Laan*  
Bijzonder hoogleraar grondslagen van het maatschappelijk werk, Universiteit Utrecht; Hoogleraar kwalitatieve onderzoeksmethoden, Rijksuniversiteit van Groningen; Lector informatisering, Hogeschool van Breda

*Dr. H.M.P.H.M. Pijnenburg*  
Senior onderzoeker/projectmanager Academisch Centrum Sociale Wetenschappen Prakticon, Katholieke Universiteit Nijmegen

*Mw. Prof. Dr. C. de Ruiter*  
Bijzonder hoogleraar Forensische psychologie Universiteit van Amsterdam

*Prof. Dr. T.A. van Yperen*  
Senior medewerker NIZW Jeugd; bijzonder hoogleraar onderzoek en ontwikkeling effectieve jeugdzorg, Universiteit Utrecht

Eerste druk, april 2004 (ISBN 90 9018085 0, Reclassering Nederland)  
Tweede licht herziene druk, april 2006

Het delict als maatstaf  
Methodiek voor werken in gedwongen kader  
Anneke Menger en Lous Krechtig

ISBN 90 6665 691 3  
NUR 845

© 2006 B.V. Uitgeverij SWP Amsterdam / Reclassering Nederland

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever en Reclassering Nederland.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij het besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot Uitgeverij SWP (Postbus 257, 1000 AG Amsterdam) te wenden.

---

# Inhoudsopgave

Inleiding	13
<hr/>	
Deel 1: kaders en fundamenten	17
<hr/>	
Leeswijzer	19
Hoofdstuk 1	
<i>Wat is methodiek</i>	23
<hr/>	
1.1 Inleiding	23
1.2 Methodiek of procesgang?	24
1.3 Reclasseringsmethodiek	26
1.4 Samenvatting	27
Hoofdstuk 2	
<i>Effectieve reclasseringsinterventies: het wetenschappelijke kader</i>	29
<hr/>	
2.1 Inleiding	29
2.2 Effectieve interventies	30
2.3 Definiëring van effectiviteit	31
2.4 Effectiviteit op verschillende niveaus	32
2.4.1 Niveau 1: de samenleving	32
2.4.2 Niveau 2: de reclassering als organisatie	33
2.4.3 Niveau 3: de reclasseringswerker	34
2.4.4 Niveau 4: de cliënt	35
2.4.5 Effectiviteit en afhankelijkheid ketenpartners	35
2.5 Effectiviteit: algemene principes bij straffen	36
2.6 What Works: algemene principes	37
2.7 Andere succesfactoren uit What Works	39
2.8 Wat werkt niet?	40
2.9 Effectiviteit bij specifieke daders of delicten	40
2.10 Bevindingen over effectiviteit uit ander onderzoek	41
2.11 Effectiviteit in Nederland	42
2.12 Kanttekeningen bij het denken in termen van effectiviteit	44
2.13 Samenvatting	45

---

## Hoofdstuk 3

### *Geïntegreerd trajectmatig werken: het organisatorische kader* 47

---

3.1	Geïntegreerd trajectmatig werken	47
3.2	Reclasseringsbegeleiding in vogelvlucht	48
3.3	Intake	49
3.4	Onderzoek	49
	3.4.1 Indicatiestelling	54
3.5	Opstellen plan van aanpak	56
	3.5.1 Inschatten intensiteit	56
	3.5.2 Twee niveaus	56
	3.5.3 Inhoud	57
3.6	Uitvoeren	58
3.7	Toezicht	60
3.8	Toeleiding zorg	61
3.9	Reïntegratieprogramma's	61
3.10	Tussentijds evalueren en bijstellen plan van aanpak	62
3.11	Afsluiten traject	62
3.12	Verantwoorden traject	63
3.13	Samenvatting	64

## Hoofdstuk 4

### *Reclasseringstoezicht: het justitiële kader* 67

---

4.1	Definitie en functies	67
4.2	Vormgeving van toezicht	69
4.3	Kader en begeleidingsruimte	73
4.4	Voorwaarden, aanwijzingen, afspraken: een hiërarchie	75
4.5	Professionaliteit en valkuilen	77
4.6	Samenvatting	78

## Hoofdstuk 5

### *Macht en zelfbeschikking: de legitimeringsvraag* 81

---

5.1	Historie macht, maatschappelijk werk en reclassering	81
5.2	Legitimering van macht	84
5.3	Samenvatting	87

---

---

 Hoofdstuk 6

*Onvrijwillige cliënten: gevolgen voor de interactie* 89


---

6.1	Toegewezen, niet vrijwillig of onvrijwillig?	89
6.2	Toegewezen cliënten: een nadere uitwerking	90
6.3	Onvrijwillige cliënten en maatschappelijk werk	91
6.4	Hulpverlening of onvrijwillige transactie?	94
6.5	Samenvatting	95

## Hoofdstuk 7

*De cognitief-gedragsmatige aanpak* 99


---

7.1	Uitgangspunten gedragsgerichte aanpak: de sociale leertheorie	99
	7.1.1 Principe 1	99
	7.1.2 Principe 2	100
	7.1.3 Principe 3	102
	7.1.4 Principe 4	102
	7.1.5 Principe 5	103
7.2	De cognitieve aanpak: aandacht voor het denken	104
	7.2.1 Principe 1: de relatie tussen gevoelens en gedachten - de 5 G's	104
	7.2.2 Principe 2: cognitieve vaardigheden zijn aan te leren	105
7.3	Cognitief-gedragsmatige aanpak en niveaus van verandering	105
7.4	Waarom effectief?	107
7.5	Sociale competentiemodel: voorbeeld cognitief-gedragsmatige aanpak	108
7.6	Competentiemodel: aanknopingspunten voor het handelen	111
7.7	Samenvatting	114

*Deel 2 : handelingsstrategieën* 117


---

Inleiding		119
-----------	--	-----

## Hoofdstuk 8

*Het delict als maatstaf* 121


---

8.1	Inleiding	121
8.2	Het delict centraal of het delict als maatstaf?	121
8.3	Het delict als maatstaf bij diagnose en plan van aanpak	122
8.4	Het delict als maatstaf bij alle justitiële kaders	122
8.5	Het delict als maatstaf en de duur van de reclasseringsbemoedienis	123
8.6	Niet alleen zelfrapportage van de cliënt	124

---

8.7	Het delictscenario als leidraad	125
8.8	Het gesprek	129
8.9	Samenvatting	129

## Hoofdstuk 9

### *Onvrijwillige transactie en de gevolgen voor het handelen*

---

9.1	Inleiding	131
9.2	Reacties van de cliënt op onvrijwilligheid	131
9.2.1	Reactance	131
9.2.2	Strategische zelfpresentatie	134
9.2.3	Reactance en ontkennen van het delict	135
9.3	Effectieve reacties in onvrijwillige transactie	135
9.4	Effectieve reacties op reactance	136
9.5	De reclasseringswerker is helder over zijn rol	138
9.6	De reclasseringswerker streeft naar motivational congruence	141
9.7	Werkzame aspecten in de relatie	142
9.8	Samenvatting	145

## Hoofdstuk 10

### *Ontkennende cliënten*

---

10.1	Inleiding	147
10.2	Gedwongen kader en ontkennen	147
10.3	Functies van ontkennen	148
10.4	Wat kan de reclasseringswerker doen?	149
10.5	Samenvatting	153

## Hoofdstuk 11

### *De startmotivatie van reclasseringscliënten*

---

11.1	Inleiding	155
11.2	Oude en nieuwe uitgangspunten	155
11.3	Motivatie en weerstand	157
11.4	De startmotivatie: extern, extrinsiek, intern, intrinsiek?	159
11.4.1	Intrinsieke motivatie	159
11.4.2	Interne en externe motivatie	161
11.5	Niet gemotiveerd?	162
11.6	Samenvatting	164

---

---

 Hoofdstuk 12

*Motiveringsstrategieën* 167


---

12.1	Inleiding	167
12.2	Weerstand als bron van informatie	167
12.3	Motivatie als besluitvormingsproces: een veranderkundig model	171
	12.3.1 Uitgangspunten van het model	172
	12.3.2 Stadia in de motiveringscyclus	177
	12.3.3 Interviewtechnieken in het kader van het model	182
12.4	Samenvatting	183

## Hoofdstuk 13

*Normeren als bestanddeel van methodisch handelen* 185


---

13.1	Inleiding	185
13.2	Normeren, waar hebben we het over?	185
13.3	Normeren: vier niveaus	186
13.4	De reclassering als normerende organisatie	186
	13.4.1 Op welke domeinen normeren?	187
	13.4.2 Normeren buiten deze domeinen	188
	13.4.3 Normeren versus aangeven	189
13.5	De reclasseringswerker en zijn normerende taak	189
	13.5.1 Ondergronds normeren	189
	13.5.2 De reclasseringswerker als bemiddelaar	191
	13.5.3 Drie werelden: gaat het hier wel om een norm?	193
	13.5.4 De reclasseringswerker als pro-sociaal rolmodel	195
13.6	Slotopmerkingen	198
13.7	Samenvatting	198

## Hoofdstuk 14

*Benutten van steunbronnen uit de omgeving van de cliënt* 201


---

14.1	Inleiding	201
14.2	Belang en functies van het sociale netwerk	201
14.3	Rollen van de reclasseringswerker bij het sociale netwerk	203
14.4	Een sociaal netwerk bij toezicht	203
14.5	Activeren van het sociale netwerk bij de vaste begeleiding	204
14.6	Mensen die overal buiten vallen	206
14.7	Samenvatting	207

---

## Hoofdstuk 15

### *Professioneel samenwerken met professionele instellingen* 209

---

15.1	Inleiding	209
15.2	De ketenpartners	209
15.3	Maatschappelijke organisaties	211
15.4	Gesprekken met samenwerkingspartners voorbereiden	212
15.5	Samenvatting	213

## Hoofdstuk 16

### *Tussentijds beëindigen van het traject* 215

---

16.1	Inleiding	215
16.2	Afwegingen bij voorwaarden	216
16.3	Afwegingen bij aanwijzingen	217
16.4	Afwegingen bij afspraken	217
16.5	Enkele mogelijkheden om te handelen	220
16.6	Samenvatting	221

## Hoofdstuk 17

### *De reclasseringswerker* 223

---

17.1	Inleiding	223
17.2	Handelen op grond van meer of minder rationele overwegingen	224
17.3	Kwaliteiten, valkuilen, uitdagingen, allergieën: het kernkwadrant	225
17.4	Motivatie van de reclasseringswerker	227
17.5	De eigen cultuur van de reclasseringswerker	229
17.6	De reclasseringswerker en de organisatie	230
17.7	Wat de organisatie kan doen	232
17.8	Samenvatting	232

## Bijlagen

---

Bijlage 1: Ontwikkelingstaken voor gevluchte adolescenten	237
Bijlage 2: Kernkwadrant	238
Bijlage 3: Vragen bij een kernkwadrant	239
Literatuurlijst	241
Verantwoording	247
Dank	251
Over de auteurs	253

---